

ستایش، حمد و پاس گزاری فقط مخصوص آن پادشاهی است که جهان آخرت و بازگشت را به واسطه فرشتگان مقرب عالم
افلاک پیدا آورد و جهان مادی تباه شدنی را به واسطه جهان دیگر به وجود آورد. خداوندی که جهان را با امر و نهی پیامبران و اولیای
دین آراست و سلام بر سرور دنیا و آخرت.

که کمال ترین پیامبران بود و آخرین برای امت و یاران پیامبر که فاضل ترین اولیای دین بودند.

تقدیر و تسکین

میرزا یکتا علی خان

بدون تردید، موقعیت پیروای رسول، علم و دانش در عصرهای مختلف علمی، پژوهشی و... بدون

بهره گیری از علم و تجربه اسامی مشخصه شده است. اگر چه در چهار چوب رسیده

و روشنگری های خالصه آن، میسر نخواهد بود. در همین راستا از زحمات استادان هیأت دبیر کوار جناب حجت الاسلام عبدالرحمن نجفی عریان که
بارها بنای های مؤثر و سرعت عمل در اعلام نظر خود، بنده را در به ثمر رسیدن این پژوهش یاری نمودند، و از جانب حجت الاسلام ناصر مکی نوری
که با مساعدت بی دریغ خود و تذکرات به موقع و عالمانه حجت تسریع در انجام پژوهش، سبب آسایش و دوزاری های خاص این تحقیق
شدند، کمال تقدیر و تشکر را دارم و مزید توقیفاتشان را از درگاه ایزد منان سلامت می نمایم و از خانواده و خودم و خانواده همسر، به خصوص پدر
خانم و دوستان گرامی ام و از کسانی که با بهت عالی و لطف بی کرانشان، در تمام مراحل این پژوهش، بنده را قریب به نیت خویش قرار دادند
پاس گزاری دارم و از خداوند منان برایشان اجر جزیل سلامت دارم.

تقدیم و اهداء به:

سایه مهربانی و پیام آور نور و رحمت و به دخت مکرمه اش ام ابی طالب، در انداخته آفرینش و دوازده ذریه
پاکش بمنجن اخلاصش، حضرت جبرئیل بن الحسن (عج).

و به همسر عزیزم، دریای پاکیزگی و عفت، که وجودم برایش بمنج بود و وجودش برایم همه مهر،
او که مهربانانه در این مسیر، مرا با سبب خودیاری کرد.

و به استاد عزیزم جناب آقای محمد جابجانی که این طلبه ناچیز را تقریباً از نقطه ورود به حوزه علمیه،

زیر چتر حمایت خود قرار داد و بار اهنمایی و مشاوره های خود به این نادانم از درسی و غیر درسی

در این مسیر پرفراز نشیب، چراغ هدایت بود.

فهرست مطالب

۱۳	چکیده
۱۵	مقدمه
۱۵	تاریخچه بحث
۱۵	ضرورت بحث
۱۶	امتیازات پژوهش
۱۶	پرسش‌های اصلی و فرعی

فصل اول: مفاهیم و کلیات

۱۱	الف. مفهوم تربیت دینی
۱۹	۱. مراد از تربیت
۱۹	۱.۱. معنی لغوی تربیت
۲۰	۲.۱. معنی اصطلاحی تربیت

۲۱	۱.۲.۱. تربیت در نزد دانشمندان اعصار گذشته
۲۲	۲.۲.۱. تربیت در نگاه اندیشمندان اسلامی معاصر
۲۳	۳.۲.۱. تربیت در نگاه اندیشمندان غیر مسلمان
۲۹	گفتار دوم: کلیات
۲۹	الف. بیان موثر در تربیت
۲۹	۱. اصل وراثت
۳۰	۲. عامل تغذیه
۳۳	۳. عامل محیط
۳۶	ب: موانع تربیت بنی فرزندان
۳۷	۱. رسانه‌های اجتماعی
۴۳	۲. بازی‌های کامپیوتری
۴۵	۳. آموزش‌های سکولار
۴۹	۴. غذای حرام
۵۱	۵. تهاجم فرهنگی
۵۳	۶. سخت‌گیری و خشونت والدین با فرزندان
۵۳	۷. بی‌مهری به فرزندان
۵۵	۸. اختلاف والدین
۵۶	۹. دوستان ناسالم

فصل دوم: آسیب‌های سخت‌گیری والدین بر تربیت دینی فرزندان

- گفتار اول: از دست دادن اراده و توان تصمیم‌گیری و اعتماد به نفس ۶۳
- گفتار دوم: ایجاد روحیه مسولیت‌گریزی ۶۴
- گفتار سوم: ایجاد بیماری‌های روحی و روانی ۶۶
- گفتار چهارم: ایجاد روحیه دین‌گریزی و بیرغبتی نسبت به انجام تکالیف شرعی ۶۹
- گفتار پنجم: ایجاد روحیه تنش و جنجال در تعامل با خانواده ۷۱
- گفتار ششم: فرار از خانواده و پناهنده شدن به دوستان ناباب ۷۳
- گفتار هفتم: سرگردانی ۷۵
- گفتار هشتم: لجبازی ۷۶
- عللی که می‌توان برای احسان کودکان بیان نمود، عبارتند از: ۷۸
۱. بی‌توجهی‌های والدین ۷۸
 ۲. محرومیت‌ها و رفتارهای سخت‌گیرانه والدین ۷۹
 ۳. عدم توجه به نیازهای کودک: ۸۰
 ۴. زیاده‌روی در انتقاد و سرزنش ۸۱
 ۵. خشونت والدین و دعوای خانوادگی ۸۲
- گفتار نهم: عدم احساس امنیت ۸۴
- گفتار دهم: عدم توانایی برای ارتباط با دیگران و اجتماع ۸۷
- گفتار یازدهم: از بین رفتن خلاقیت و عدم بروز استعدادهای فرزندان ۸۸
- گفتار دوازدهم: ایجاد روحیه مقاومت و طغیان در فرزندان ۹۲
- گفتار سیزدهم: ایجاد افسردگی در فرزندان ۹۶
- گفتار چهاردهم: ایجاد روحیه تلافی‌جویانه و مقابله به مثل ۱۰۰

- گفتار پانزدهم: دروغ‌گویی ۱۰۱
- گفتار شانزدهم: ایجاد قلدری و زور گویی در فرزندان ۱۰۳
- گفتار هفدهم: وابستگی به ارزشهای دیگران ۱۰۴
- گفتار هجدهم: ایجاد روحیه نفاق و دورویی در فرزندان ۱۰۷
- گفتار نهم: رسیدن کودک به آرامش ۱۰۹
- گفتار دهم: گرایش بیشتر به انحراف و فرار از دین ۱۱۱

فصل پنجم: ادایه الگوی تربیت صحیح

- گفتار اول: اخلاق مداری ۱۱۸
- گفتار دوم: معنویت گرایی ۱۲۱
- گفتار سوم: کنترل و انضباط نسبت به فرزندان ۱۲۶
- گفتار چهارم: تربیت توأم با احترام گذاشتن به فرزند ۱۳۲
- گفتار پنجم: رفاقت والدین با فرزندان ۱۳۶
- گفتار ششم: ارتباط سالم والدین با یکدیگر ۱۳۷
- گفتار هفتم: ایجاد شیوه الگویی مناسب ۱۴۱
- گفتار هشتم: معرفت و بصیرت افزایی در فرزندان ۱۴۳
- گفتار نهم: لزوم توجه به ظرفیت کودک و در نظر گرفتن سنوات مختلف ۱۴۷
- گفتار دهم: استفاده صحیح از دو مقوله تشویق تنبیه ۱۴۷
- گفتار یازدهم: پاسخ درست و مستدل به سوالات دینی فرزندان ۱۵۸
- گفتار دوازدهم: احیای فطرت در فرزند ۱۵۹
- گفتار چهاردهم: توجه به علائق و روحیات فرزند ۱۶۵

- گفتار پانزدهم: محبت و مهرورزی نسبت به فرزند ۱۶۷
- گفتار شانزدهم: هماهنگ بودن دستورات والدین ۱۷۱
- گفتار هفدهم: قابل فهم بودن دستورات والدین ۱۷۳
- گفتار هجدهم: رعایت اصل اعتدال ۱۷۵
- گفتار نوزدهم: تربیت دینی از راه ارادت به اهل بیت علیهم السلام ۱۷۷
- گفتار بیستم: آموزش تربیت به شیوه غیرمستقیم ۱۷۹
- گفتار بیست و یکم: تربیت به شیوه تکرار ۱۸۱
- جمع بندی و نتیجه گیری ۱۸۵
- منابع ۱۸۹

چکیده

تربیت به عنوان مهم ترین مقوله حیات فردی و اجتماعی عصر کنونی محسوب می شود. از مسائل بسیار مهمی است که قرآن و روایات معصومین علیهم السلام به آن توجه خاصی دارند و دعوت به ایمان و دیگر فضائل انسانی در قرآن کریم، دعوت به کمال و تربیت نفس است، و مسیر رسیدن به آن هم، نه تنها محور بحث بلکه در بسیاری از موارد، مشقات فراوانی به دنبال دارد و بدون تحمل رنج و مشقت و ریاضت های شرعی، و شناخت موانع تربیت و صبر در برابر آن، نمی توان به تربیت نفس رسید، از این رو تبیین و بررسی موانع این مسیر ویژه برای جوانان، ضرورتی است که نیاز به تحقیق و تفحص جدی دارد.

در این میان نحوه تعامل والدین با فرزندان می تواند بر رفتار فرزندان و شکل گیری شخصیت آنان تأثیرگذار باشد، با چنین پیش فرضی می توان گفت: نظام تربیتی خانواده بر گرایش دینی فرزندان نیز نقش تعیین کننده ای خواهد داشت، لذا در این پژوهش با محوریت بررسی آیات قرآن و روایات نبوی و امامان معصوم علیهم السلام و برخی کتب

روان‌شناسی، به تعریف تربیت دینی و عوامل و موانع تربیت دینی پرداخته شده و در ادامه آثار سوء و بدیکی از موانع تربیت دینی، یعنی سخت‌گیری والدین، را به صورت مفصل بیان کردیم و در آخر به بیان راه کارها و روش‌های مناسب برای تربیت دینی پرداختیم.

تلاش گردید با بهره جستن از قرآن کریم و منابع متعدد روانی و بدخی کتب دیگر، آسیب‌های سخت‌گیری و آرایه الگوی مناسب در تربیت دینی جه‌انان، مورد بررسی قرار گیرد.

این تحقیق، به روش کتابخانه‌ای و تحلیلی و با استفاده از روش فیش برداری از آیات و روایات و مراجعه به کتب تربیتی روان‌شناسی متعدد صورت پذیرفت و در برخی مواقع از اینترنت و محفوظات خودمان مطالبی اضافه شده است.

نتیجه تحقیق بیانگر آن است که در حوزه تربیت دینی، سخت‌گیری والدین آسیب‌های زیادی را برای فرزندان به دنبال دارد که نویسنده قریب به بیست مورد از آن را ذکر کرده است و از طریق برای جلوگیری از این آسیب‌ها، راه کارهایی آرایه داده است که نقش اساسی در تربیت دینی ایفا می‌کنند.

پژوهش حاضر در سه فصل تدوین گردید و با ارائه فهرست منابع خاتمه می‌پذیرد.

واژگان کلیدی: تربیت، تربیت فرزندان، دین، تربیت دینی، سخت‌گیری والدین، الگوی تربیتی.

مقدمه

تاریخچه بحث

بحث آسیب‌های سخت‌گیری والدین بر تربیت فرزندان و راهکارهای ارائه الگوی مناسب تربیتی، بحث نوینی نیست که در آیات قرآن کریم و روایات اهل بیت علیهم السلام بدان پرداخته نشده باشد، بلکه آیات و روایات فراوانی را در این باره، در نهج البلاغه و دیگر کتب روایی نظیر کافی ثقة الاسلام کلینی (ره)، غرر الحکم و المحکم البیضاء، وسائل الشیعه، بحار الانوار و ... می‌توان یافت و پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و امامان معصوم علیهم السلام در این باره اهتمام خاصی داشته‌اند.

در طول تاریخ نیز بزرگان فراوانی در توضیح روایات معصومین علیهم السلام، به این مقوله پرداخته‌اند و دسترس حاضر در این باره کتاب‌ها و مقاله‌ها نوشته شد، نظیر: تربیت فرزند از نظر اسلام، نوشته آیت الله مظاهری، کودک از نظر وراثت و تربیت، نوشته محمد تقی فلسفی، حدیث تربیت، نوشته محمد تقی فلسفی، گفتارهای تربیتی، نوشته محمد جواد حسینی، و ... اما کتاب و یا مقاله‌ای که به تمام آسیب‌های سخت‌گیری و ارائه الگوی مناسب پرداخته باشد، در دسترس نیست که این را می‌توان از امتیازات کتاب حاضر نام برد.

ضرورت بحث؛

مقوله تربیت، از ابتدایی‌ترین و اساسی‌ترین نیازهای زندگی بشری است و از نظر اسلام قبل از تولد شروع شده و تا آخر عمر انسان ادامه دارد، از این رو اسلام برای قبل از تولد و موقع بسته شدن نطفه هم اعمال مستحبی برای پیروان

خود توصیه می‌کند و سفارش‌های مختلفی پیرامون انتخاب همسر با ایمان و غذای حلال دارد، که هر یک از آن تأثیر بسزائی در تربیت دارند. از طرفی نیز سخت‌گیری والدین در تربیت فرزندان می‌تواند زیان‌های فراوانی به دنبال داشته باشد و در بسیاری از موارد، موجب دین‌گریزی فرزندان و یا ایجاد بیماری‌های روانی و عقده‌های درونی و ... در آنان گردد، از این‌رو لازم است به آسیب‌های سخت‌گیری پرداخته شده و الگوی مناسب و صحیحی برای تربیت ارائه نمود، که کتاب حاضر عهده‌دار چنین وظیفه‌ای است.

امتیازات پژوهش

- برخی از امتیازاتی که می‌توان برای پژوهش حاضر بیان نمود، عبارتند از:
۱. پرداختن به دو مفهوم آسیب‌های سخت‌گیری والدین بر تربیت فرزند و ارائه الگوی مناسب تربیتی، در تربیت فرزند.
 ۲. پرداختن به اهمیت آسیب‌های سخت‌گیری والدین بر تربیت دینی فرزند و ارائه الگوی مناسب تربیتی.
 ۳. استقصای کامل در آیات قرآن کریم و روایات اهل بیت علیهم‌السلام برای استدلال به آیات و روایات، در جهت تقویت مبانی مطرح در نوشتار.

پرسش‌های اصلی و فرعی؛

- پرسش اصلی آن است که آثار سخت‌گیری والدین بر تربیت دینی فرزندان و راهکارهای ارائه الگوی مناسب تربیتی چیست؟
- پرسش‌های فرعی نیز عبارتند از:
۱. نگاه دین اسلام در رابطه با تربیت دینی کودکان و اهمیت آن چیست؟
 ۲. آسیب‌های سخت‌گیری والدین بر تربیت دینی فرزندان چیست؟
 ۳. راهکارهای تربیت صحیح فرزندان و ارائه الگوی مناسب چیست؟